LAUSUNTO

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Kehityspolitiikan ylivaalikautinen selonteko

Väestöliitto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi Kehityspolitiikan ylivaalikautiseen selontekoon liittyen. Suomi tekee merkittävää ja vaikuttavaa työtä kehityspolitiikan eri sektoreilla ja Kehityspolitiikan ylivaalikautinen selonteko vahvistaa tämän vaikuttavan työn pitkäjänteisyyttä ja tuloksellisuutta. Ilmastokriisin sekä köyhyyden ja eriarvoisuuden kaltaisten globaalien haasteiden ratkaisu ja YK:n kestävän kehityksen tavoitteet edellyttävät myös Suomen kehityspolitiikalta ja kehitysyhteistyöltä entistä määrätietoisempaa ja johdonmukaisempaa hallituskaudet ylittävää otetta.

Väestöliitto kiittää Kehityspolitiikan ylivaalikautisen selonteon vahvaa arvopohjaa – ihmisoikeusperustaisuus ja kestävän kehityksen tavoitteiden edistäminen ovat arvokkaita jo itsessään. Myös Suomen valitsemat temaattiset painopisteet: naisten ja tyttöjen oikeudet, koulutus, demokratian ja kestävän talouden sekä ihmisarvoisen työn edistäminen ja ilmastonmuutoksen torjuminen ovat perusteltuja ja hyviä temaattisia painopisteitä. Väestöliitto kiittää myös erityisesti vammaisten ihmisten huomioimisesta sekä kehityspolitiikassa että humanitaarisessa työssä ja ns. kolmoisnexus -lähestymistapaa, jossa kehitysyhteistyötä, humanitaarista työtä ja rauhantyötä edistetään johdonmukaisesti ja nämä eri osa-alueet huomioon ottaen.

Kehityspoliittinen selonteko on tärkeä askel kohti johdonmukaista ja entistä vaikuttavampaa kehityspolitikkaa. Jotta sen tavoitteet täyttyisivät, Väestöliitto pyytää kiinnittämään huomiota seuraaviin seikkoihin:

1. **Sukupuolten tasa-arvotyön arviointia vaikeuttaa tilastoinnin epäselvyys**

   Suomi raportoi OECD:lle vuosittain sukupuolitavoitteiden saaman rahoituksen sekä toteutuneet maksatukset että uudet hankkeet. Suomi on hallitusohjelman mukaan sitoutunut EU:n tasa-arvoa edistävän toimintasuunnitelman tavoitteeseen, jonka mukaan sukupuolten tasa-arvon tulee olla joko merkittävä osa- tai pääasiallinen tavoite 85 prosentissa kaikista uusista ohjelmista.
   Vuoden 2019 lukujen valossa tässä tapahtuikin iso hyppäys eteenpäin kohti 85 prosentin tavoitetta: Noin 66 prosenttia uusista hankkeista edistää sukupuolten tasa-arvoa (aiemman 47 prosentin sijaan), mikäli YK:n tasa-arvojärjestöjen yleisrahoitus lasketaan mukaan. Muutos aiempiin vuosiin on merkittävä näiden lukujen valossa. Tässä on kuitenkin huomattava se, että 2/3 tasa-arvorahoituksesta menee monenkeskisten järjestöjen kautta. Suomen alkuperäinen laskentamalli poikkeaa tässä OECD:n kehitysapukomitea DAC:n tilastointiohjeesta, jonka mukaan tasa-arvojärjestöille suunnattua yleisrahoitusta ei tulisi laskea tähän mukaan.

DAC:n ohjeen mukaisesti laskettuna on Suomen sukupuolten tasa-arvoa tukevan kehitysyhteistyön osuus hieman nousussa, mutta jää 50 prosenttiin rahoituspäätöksistä. Tasa-arvoa tukevista rahoituspäätöksistä vain yhdeksän prosenttia tuki tasa-arvotavoitetta ensisijaisena tavoitteena ja 49 prosenttia tuki tasa-arvoa toissijaisena tavoitteena.

Tavoitteen seuraaminen on ulkoministeriön ulkopuolelta haasteellista, koska kehitysyhteistyön kohdennetut määrärahatilastot eivät ole selkeästi julkisesti saatavilla. On myös epäselvää, miten, millä laskentatavalla ja mihin mennessä Suomi pyrkii saavuttamaan 85 prosentin tavoitteen. Tämän lisäksi tasa-arvon edistämisen tulee näkyä hallitusohjelman mukaisesti läpileikkaavana periaatteena kaikissa Suomen ulkopolitiikkaan liittyvissä toimissa, ja tämän tulee myös näkyä konkreettisina tekoina.

Suomen tulisi selkeyttää tasa-arvon edistämisen kohdistettujen varojen tilastointia ja tehdä siitä läpinäkyvämpää. Lisäksi EU:n tasa-arvoa edistävän toimintasuunnitelman tavoitteesta, jonka mukaan sukupuolten tasa-arvon tulee olla joko merkittävä osa- tai pääasiallinen tavoite 85 prosentissa kaikista uusista ohjelmista, tulee pitää kiinni.

2. **Kansalaisyhteiskunnan toiminnan vahvistaminen vaatii panostamista**

Suomi vahvistaa kokoontumis-, sanan- ja yhdistymisvapautta sekä vapaan, elinvoimaisen ja moniäänisen kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia. Kehityspolitiikan ylivaalikautiset periaatteet s. 12
Syrjimättömyys, yhdenvertaisuus ja osallisuus ovat keskeisiä periaatteita Suomen kehityspolitiikassa. Heikoimmassa asemassa olevien ihmisten ja erityisesti vammaisten henkilöiden oikeudet huomioidaan kaikessa toiminnassa, turvaten myös heidän vaikutusmahdollisuutensa heitä itseään koskevissa kysymyksissä. Kehityspolitiikan ylivaalikautiset periaatteet s. 8

Suomi painottaa Kehityspolitiikan ylivaalikautisissa periaatteissa kansalaisyhteiskunnan merkitystä sekä vähemmistöjen oikeuksien edistämistä. Nämä tavoitteet kulkevat pitkälti käsi kädessä. Tasa-arvoa ja vähemmistöjen oikeuksia edistävät järjestöt edistävät haavoittuvien ryhmien mahdollisuuksia osallistua heitä itseään koskevaan työhön ja laajemmin yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Paikallisen kansalaisyhteiskunnan tukeminen on demokratian perusta. Tasa-arvon kannalta on erityisen tärkeä tukea paikallisia naisjärjestöjä sekä vähemmistöjä edustavia ryhmiä ja järjestöjä. Suomen tulisi kehittää entistä joustavampia rahoitusinstrumentteja, joiden avulla olisi mahdollista tavoittaa ja tukea monimuotisen kansalaisyhteiskunnan kehitystä ja eri ihmisryhmien osallistumista yhteiskuntien kehittämiseen.

Suomen on tarjottava entistä paremmin tietoa siitä, miten haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien osallisuus toteutuu eri rahoitusinstrumenteissa ja miten sitä seurataan ja kehitetään.

3. **Laadukasta koulutusta ei voida edistää tehokkaasti ilman, että edistämme samalla seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia.**

”Yksi kehityksen olennaisimpia edellytyksiä on laadukas ja kaikkien saavutettavissa oleva koulutus. Vaikka valtaosa maailman lapsista pääsee nykyisin aloittamaan koulun, monissa kehittyvissä maissa koulunkäynti usein keskeytyy, erityisesti tytöillä.”
Kehityspolitiikan ylivaalikautiset periaatteet s. 6–7

Jopa 30 prosenttia tytöistä joutuu keskeyttämään toisen asteen koulutuksen suunnittelemattoman raskauden takia (WHO). Lisäksi tytöt saattavat menettää jopa 20 prosenttia koulupäivistä kuukautisten takia, jos koulussa ei ole riittäviä saniteettitiloja tai tytöllä ei ole saatavillaan kuukautissuojia.

Seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet on yksi Suomen kehityspolitiikan prioriteetti, ja niiden toteutuminen on ymmärrettävä myös osana koulutustavoitteen saavuttamista. Ilman tämän ymmärtämistä on tasa-arvoisia koulutusmahdollisuuksia mahdotonta saavuttaa.

4. **Suomen tulisi panostaa kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen edistämiseen**

”Koulutus on välttämätön askel vahvistaa työllistymistä ja tasa-arvoa kehittyvissä maissa. Erityisen tärkeää on vahvistaa kehittyvien maiden kasvavan nuoren väestön työllistymistä sekä tukea heidän osallissuuttaan, mukaan luettuna mahdollisuuttaan vaikuttaa omaan elämäänsä ja heitä koskeviin päätöksiin. ”
Kehityspolitiikan ylivaalikautiset periaatteet s. 7

Tämä ei voi toteutua ilman laadukasta, tietoon perustuvaa kokonaisvaltaista seksuaalikasvatusta. Maailman terveysjärjestön WHO:n mukaan kokonaisvaltaisessa seksuaalikasvatuksessa annetaan puolueetonta, tieteellisesti paikkansapitävää ja ikätasoista tietoa seksuaalisuuden kaikista näkökohdista. Näin lapsia ja nuoria autetaan kehittämään taitoja, joiden turvin he voivat vaikuttaa omaan elämäänsä.

Kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen ja saavutettavien seksuaaliterveyspalveluiden edistäminen mahdollistaa nuorten opiskelun, työllistymisen ja yhteiskunnallisen osallistumisen. Suomi on monin tavoin seksuaalikasvatuksen edelläkävijä ja osaaja. Tutkitusti kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus on myös keino purkaa haitallisia sukupuolistereotypioita, torjua seksuaaliväkivaltaa ja seksuaalisuuteen kohdistuvaa häirintää ja lisätä sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Suomen tulisi edistää laadukkaan, kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen saatavuutta järjestelmällisesti. Tämä edistää kokonaisvaltaisesti Kehityspolitiikan ylivaalikautisten periaatteiden saavuttamista.

Helsinki, 18.10.2021

VÄESTÖLIITTO RY

Eija Koivuranta
toimitusjohtaja

Elina Korhonen
kansainvälisten asioiden johtaja